

N.F.S. Grundtvigs tale på Marielyst Højskole

Taler

Nikolai Frederik Severin
Grundtvig
Forfatter, teolog, digter

Dato

7. november 1865

Sted

Marielyst Højskole

Idet jeg byder de unge Karle velkommen, som i den tilstundende Vinter først skal gjøre Bekjendtskab med den folkelige Højskole, saa vilde jeg gjerne, om jeg kunde, lægge Dem paa Hjerte, hvad det er, De her vil finde, og hvorfor det godt er Umagen værd at søge det paa en saadan Højskole, hvor det ene er saaledes at finde.

Hvad det nu er, De her vil finde, det kan siges med to Ord, for det er: godt Dansk, alt det gode Danske, baade gammelt og nyt, som vi har fundet hos os selv eller har lagt os til Bedste, og som vi saavidt det kan lykkes, paa godt Dansk vil dele med hele den Danske Ungdom. Hermed er det da ogsaa sagt, at hverken maae man vente her at finde Tysk eller Fransk, eller noget af alt det, man ellers hos os pleier at kalde Dannelsen og lokke Folk til Skole med, heller ikke maae man vente, at vi skal tulle Dansken eller Danskheden i Nogen, som man giver Folk enten Mad eller Pulver og Draaber, ind med Skeer. Nei af alt det Fremmede, man i Danske Skoler pleier at løfte til Skyerne, er der, efter vor Overbevisning intet, som Danske Folk i det hele kan have Godt af, undtagen alene Christendommen, og den er i sig selv slet ingen Skolesag, saa Alt hvad vi her til Gavn kan sige om den, er at oplyse, at da den er et glædeligt Budskab fra Østen om det evige Liv af Guds Naade til dem, der vil troe paa alle Menneskers bedste Ven Jesus Christus, som Guds eenbaarne Søn, saa har Christendommen kun gjort Gavn og kan kun gjøre Gavn i Danmark som i hele Verden, naar man ikke vil nøde Folk til at lære den udenad eller nøde dem til at kalde den guddommelig Sandhed, men lader det, som Herren selv og alle hans Sendebud, være alle Folks egen Sag, om de vil tro den eller ikke, og hvad Tysken angaar, da er det vor Overbevisning, at der er intet fremmed, der har gjort Danmark og Danske Folk saa megen Skade og Fortræd som Tyskeriet, og at det Tyske Sprog og de Tyske Bøger har gjort os endnu langt mere Skade end de Tyske Vaaben og alle de Tyske Soldater, saa langtfra at ville lære Danske Folk Tysk, skal vi for Alvor sige

til enhver, hvad man for Løjer sagde til mig, da jeg var lille: vil du lære Tysk? og naar jeg sagde ja, da tog og dyppede en Pen tilbunds i Blæk hornet og smurte mig om Munden, thi det er mit ramme Alvor:

At skrive Tysk, det er igrunden

At smøre Folk med Blæk om Munden.

Altsaa ægte Danske Ord og Talemaader om alt det fælles Menneskelige, og især om Danmark og alt Dansk med Danske Viser og Sange, Æventyr og Historiebøger derom, det er Alt hvad man finder i denne Skole, men heller ikke det Danske vil vi trykke eller tulle i Nogen, ikke fordi vi jo ønsker, det maatte gaa ind i alle dem, der kommer her, men fordi vi ved, at Alt hvad man kliner paa, det regner af, og man skal, som Ordsproget siger, ikke nøde Godt i Ondt, fordi man ikke kan, og fordi Alt hvad man aandelig og hjærtelig vil prakke eller nøde Folk paa, det faar de netop gjerne Mistanke og Modbydelighed for.

Sagen er nemlig den, at hvad der især gjør saadanne folkelige Skoler, som denne, nødvendige, naar ikke Danmarks Rige, det Danske Folk og Modersmaal og alt levende Dansk skal forgaa, dels til Rov og dels til Spot for de Fremmede, det er, at nu maa Danskerne og især den danske Ungdom vækkes til at agte og ændse Alt hvad der er Dansk, at holde fast paa det, gjøre Gavn med det og sætte sin Glæde i det, men det kan ikke ske, medmindre det Danske er i dem, er kun sovet ind og kan derfor vækkes hos dem, saa at, kom her en Tysker, eller et sælle Skind, der tilbunds havde ladet sig fortyske eller afdanske, da kunde vi umulig fordanske ham, og prøvede vi derpaa, da spildte vi kun vor Umage og gjorde ham ventelig derhos saa vred som en Tysker. Naar det derimod er ægte Danskere, der komme til os, hos hvem det Danske kun mer eller mindre er sovet ind, fordi Folkemunden er gaaet i Baglaas, og fordi det i mange Aarhundreder har surret om vore Øren paa Tysk og Pluddervælsk, at Danmarks Rige var ingen Ting uden Holsten og Norge, og Dansk var noget pjattet og tosset, grovt og bondeagtigt Tøj, som man maatte lade ligge eller smide paa Møddingen, naar man vilde blive et dannet Menneske, se da tør vi godt vente, hvad ogsaa allerede har glædelig stadfæstet sig, at naar de kommer her, hvor alt er Dansk, og hvor det Danske tiltaler dem hjemligt, mildt og frisk og imellemstunder lidt skjelmsk fra alle Sider, da vil den gamle Kjærlighed til os selv og alt vort eget, alt det Danske, Folkelige, vaagne, og Lysten vil drive Værket til at blive bekendt med det altsammen og levende tilegne sig det som Guds og sit eget.

Til Slutning vil jeg til en Forsmag fortælle Dem et gammelt Dansk Æventyr, som baade passer godt i mit Kram og kan lære dem, hvad Enkelte af dem kanske har tvivlet om, at danske Æventyr ogsaa er godt værd at høre, fordi der ligger meget mer under dem, end Tysken tænker.

Der var nemlig engang i gamle Dage en Konge, som hed Gorm, og som ikke var fornøjet med, hvad han havde arvet efter sine Forfædre, og hvad han kunde finde i Danmark, saa han vilde rejse udenlands, Pokker i Vold til Troldehjemmet Gejrrodsgaard, hvor man sagde, der ikke blot var umaadelige Skatte, men hvor man kunde lære at kjende og forstaa alle Hemmeligheder. Han rejste da ogsaa og kom derhen og blev paa Grænserne meget kjærlig modtaget med Gæstebud og allehaande fortryllende Dejlighed, men alle de af hans Følge, som enten spiste af den fremmede Mad eller rørte ved noget af Dejligheden, de blev paa Timen forheksede, glemte Danmark og alt det forbigangne og blev hos Trolde, og da Gorm tilsidst kom, hvor alle de tilsyneladende Kostbarheder laa, og Somme kunde ikke bare sig for at tage, hvad der hugede dem bedst, saa forvandlede Kostbarhederne til lutter Ulykker; og saa kom der Liv i de forstenede Trolde, som slog ned for Fode, saa af 300 Følgesvende kom Kong Gorm kun med 20 hjem til Danmark!

Senere paa samme møde meddelte skolens forstander, Carl Grove, at frøken Betty Nyegaard i Sorø i det forløbne aar havde testamenteret et par tusinde rigsdaler til skolen paa den maade, at renterne skulde anvendes til en friplads for en fattig elev. Denne gave betragtede han som et glædeligt varsel i denne mørke tid, og det saameget mere som frøken Nyegaard havde kendt mange af skolens elever, og det netop var dette bekendtskab, der havde bragt hende til at skænke højskolen denne store gave. Denne betragtning af Frøken Nyegaards gave gav Grundtvig sit bifald, og han føjede iflg. Dansk Folketidende dertil den bemærkning, at

»Kvinderne egenlig altid havde været bange for, hvad der kaldtes Oplysning, hvad der heller ikke var saa underligt, da de efter den ikke engang var rigtige Mennesker, fordi de hverken kunde Matematik eller Latin, men det var ganske naturligt, at de maatte føle sig tiltalte af en hjærtelig Dansk Oplysning.«

Derefter talte pastor Rørdam, Lyngby, om det danske folks mistillid til sig selv, og blev her modsagt af den følgende taler, pastor Fenger, Christianshavn. Efter

ham tog Grundtvig atter ordet og indskærpede (iflg. Dansk Folketidende),

»at det er ingenlunde kristeligt at mistrøste det lille Danske Folk, som om det ved sin egen Skyld og Brøde gik sin Undergang imøde; thi dels staar alle Folk nu ikke under Mose-Loven, men under Naadens Evangelium, dels skulde Folket end ikke under Loven bære Regeringens Synder eller slaas sammen med Flerheden af dets Tillidsmænd, der sjelden eller aldrig vil være Folkelighedens sande Udtryk. Det lille Danske Folk, hos hvem Hjærteligheden altid har haft en mageløs Overvægt, maa desuden ikke bedømmes i Sammenligning med de store Hoveders og de stærke Panders Folk, saa at den Selvforglemmelse og Afguderiet med de Fremmede og især med de utaaelige Højtyskere, som har ført Riget til Undergangens Rand, og hvori Folket maa agtes for medskyldigt, er dog hos dem langt mere tilsyneladende end virkeligt, thi naar det danske Folk vækkes i Livets Skole, da vil man se, at dette lille Folk er frit for den Forgabelse i sig selv og alt sit Eget, som er alle de store og stærke Folks Skødesynd, der hindrer dem fra at erkjende og tilegne sig det Gode hos Andre, saa det er kun i aandløse søvnige Dage, at den Danske Beskedenhed og Billighed uarter til Selvforglemmelse, Dorsk hed og latterlig Efterbelse af Alt hvad der glimrer i den store Verden.«

Kilde

Grundtvig, N.F.S. (1956). Taler paa Marielyst Højskole 1856-1871 (red. Steen Johansen). København. Nordisk Forlag. S. 76-80

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Højskolebevægelsen, Åbningstale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/grundtvigs-tale-til-elever-og-undervisere-ved-elevsamling-paa-marielyst-hoejskole-vinterskolens-aabning-1865>